

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ,
ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ФІНАНСІВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інженерного навчально-наукового
інституту ім. Ю.М. Потебні ЗНУ

Наталя МЕТЕЛЕНКО

(підпис)

(ім'я, прізвище)

**КОМП'ЮТЕРНИЙ ПРАКТИКУМ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ»**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра
(назва освітнього ступеня)

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

(шифр, назва спеціальності)

спеціалізації / предметної спеціальності _____
(шифр і назва)

освітньо-професійна програма Економіка підприємства та управління бізнесом
(назва)

Укладач: Бирський В.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

(ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів

Протокол № 1 від "29" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри

(підпис)

О.О. Шагуров
(ініціали, прізвище)

Погоджено:
Гарант ОП

(підпис)

В.В. Голомб
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
Інженерного навчально-наукового інституту
ім. Ю.М. Потебні

Протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.
Голова науково-методичної ради

(підпис)

Т.А. Шарاپова
(ініціали, прізвище)

Погоджено:
Відповідальний за секцію «Економічні науки»

(підпис)

О.О. Шагуров
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Кількість кредитів – 5	Вибіркова	
Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»	Загальна кількість годин – 150	Цикл дисциплін вільного вибору студента в межах спеціальності	
Освітньо-професійна програма Економіка підприємства та управління бізнесом	Змістових модулів – 8	Семестр:	
		3-й	
		Лекції	
		26 год.	
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 16	Лабораторні	
		14 год.	
		Самостійна робота	
		110 год.	
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Комп'ютерний практикум «Економічна безпека промислових підприємств» є формування у студентів компетентності щодо базових принципів, основних категорій, сучасних концепцій, теоретичних положень і практичних методів та механізмів економічної безпеки промислових підприємств.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Комп'ютерний практикум «Економічна безпека промислових підприємств» є:

- засвоєння основ забезпечення економічної безпеки на різних рівнях;
- засвоєння механізму забезпечення економічної безпеки підприємства;
- практичних навичок оцінки рівня економічної безпеки підприємства;
- набуття практичних навичок оцінки фінансової безпеки підприємства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
Загальні компетентності: ЗК1. Здатність до адаптації та дії в новій нестандартній ситуації. ЗК2. Вміння ідентифікувати, ставити та вирішувати проблеми.	Методи: Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми). Словесні методи (лекція, пояснення, робота з підручником). Практичні методи (творчі завдання, контрольні, складання схем і алгоритмів). Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації). Проблемно-пошукові методи (репродуктивні). Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: СК3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та /або біржової діяльності. СК6. Здатність здійснювати економічну діагностику діяльності суб'єктів господарювання та досліджувати тенденції розвитку економіки регіону та країни.	Методи: Дослідницький (самостійна робота, проекти). Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми). Проблемно-пошукові методи (репродуктивні). Практичні методи (творчі завдання, контрольні, складання схем і алгоритмів). Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації). Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).

Програмні результати навчання: ПРН2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення. ПРН10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.	Методи контролю і самоконтролю (усний, письмовий, програмований, лабораторно-практичний). Контрольні заходи: теоретичне тестування за змістовим модулем.

Міждисциплінарні зв'язки. Засвоєння навчального матеріалу курсу «Комп'ютерний практикум «Економічна безпека промислових підприємств» є логічним продовженням курсу «Економічна діагностика в підприємстві». Набуті при вивченні даного курсу знання необхідні при підготовці до складання атестаційного екзамену.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи економічної безпеки підприємства

До основних функціональних завдань економічної безпеки. Основні складові економічної безпеки підприємства: безпека культури, безпека менеджменту, безпека інформації, безпека виробництва, юридична безпека, фінансова безпека. Загроза безпеки підприємства. Джерела та зміст загроз функціонування підприємств. Характеристики економічної безпеки підприємства. Функції економічної безпеки підприємства.

Змістовий модуль 2. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства

Концепція економічної безпеки підприємства. Принципи формування механізму економічної безпеки підприємства. Основні завдання формування механізму економічної безпеки підприємства. Алгоритм формування системи пріоритетних інтересів підприємства. Джерела інформації внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.

Змістовий модуль 3. Державне регулювання економічної безпеки підприємницької діяльності

Пряме державне регулювання безпеки підприємницької діяльності. Непряме державне регулювання підприємницької діяльності. Напрями державного регулювання підприємницької діяльності. Типи моделей науково-інноваційного розвитку. Податковий контроль. Форми податкового контролю. Валютний контроль. Антимонопольний контроль. Позитивний вплив державного регулювання діяльності підприємств на їхню економічну безпеку. Вплив негативних наслідків державного регулювання на економічну безпеку підприємств.

Змістовий модуль 4. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства.

Індикаторний підхід. Ресурсно-функціональний підхід. Програмно-цільовий підхід. Прибутковий підхід. Інвестиційний підхід. Зона формування

прибутковості. Характеристика рівнів економічної безпеки підприємства, яке діє в умовах конкуренції. Значення комерційної маржі та коефіцієнта трансформації для визначення зон формування прибутковості. Критерій оцінки рівня економічної безпеки.

Змістовий модуль 5. Механізм управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства

Концептуальні засади управління економічною безпекою. Суть, зміст та завдання моделей та методів управління економічною безпекою, сфера їхнього застосування. Характеристика основних функцій управління економічною безпекою. Фінансова стратегія, як сукупність господарських дій, спрямованих на ефективну виробничу, збутову, фінансову та інші види діяльності підприємства.

Змістовий модуль 6. Функції і процес управління системою забезпечення економічної безпекою підприємства

Система інформаційного забезпечення управління економічною безпекою. Система показників інформаційного забезпечення що формуються з внутрішніх та зовнішніх джерел. Система та методи фінансового аналізу. Система та методи фінансового планування. Характеристика основних систем внутрішньо фірмового фінансового планування. Системи внутрішнього фінансового контролю та фінансового контролінгу.

Змістовий модуль 7. Функції і механізм управління системою банківської безпеки

Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків підприємства, їх характеристика. Сутність та задачі управління фінансовими ризиками. Основні етапи управління фінансовими ризиками підприємства. Характеристика зон фінансових ризиків. Методичний інструментарій обліку факторів ризику в фінансових операціях. Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків. Форми та методи страхування фінансових ризиків.

Змістовий модуль 8. Прикладні аспекти управління фінансово-економічною безпекою

Взаємодія фінансової системи підприємства із зовнішнім середовищем: постачальниками, покупцями, кредиторами, фінансовими й іншими установами. Господарські операції, як форма відображення взаємозв'язку фінансової системи із середовищем.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні Заняття, год		Лабораторні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	15	6	4		2		9		2	4	6
2	15	6	4		2		9		2	4	6
3	15	5	3		2		10		2	6	8
4	15	5	3		2		10		2	6	8
5	15	5	3		2		10		2	6	8
6	15	5	3		2		10		2	6	8
7	15	4	3		1		11		2	6	8
8	15	4	3		1		11		2	6	8
Усього за змістові модулі	120	40	26		14		80		16	44	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30						30	30	20	20	40
Загалом		150						100			

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
1	Основні складові економічної безпеки підприємства	4
2	Концепція економічної безпеки підприємства	4
3	Державне регулювання безпеки підприємницької діяльності	3
4	Характеристика рівнів економічної безпеки підприємства	3
5	Концептуальні засади управління економічною безпекою	3
6	Система інформаційного забезпечення управління економічною безпекою	3
7	Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків підприємства, їх характеристика	3
8	Взаємодія фінансової системи підприємства із зовнішнім середовищем	3
Разом		26

6. Теми лабораторних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
1	Загроза безпеки підприємства	2
2	Алгоритм формування системи пріоритетних інтересів підприємства	2
3	Типи моделей науково-інноваційного розвитку	2
4	Критерій оцінки рівня економічної безпеки	2
5	Характеристика основних функцій управління економічною безпекою	2
6	Система показників інформаційного забезпечення управління економічною безпекою	2
7	Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності	1
8	Господарські операції, як форма відображення взаємозв'язку фінансової системи із середовищем	1
Разом		14

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Види поточних контрольних заходів	Зміст поточного контрольного заходу	*Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Тест 1	Питання для підготовки: Основні складові економічної безпеки підприємства: безпека культури, безпека менеджменту, безпека інформації, безпека виробництва, юридична безпека, фінансова безпека. Загроза безпеки підприємства.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2
	Лабораторна робота 1	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 4 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	4
Усього за ЗМ 1	2			6
2	Тест 2	Питання для підготовки: Концепція економічної безпеки підприємства. Принципи формування механізму економічної безпеки підприємства. Основні завдання формування механізму економічної безпеки підприємства.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2

	Лабораторна робота 2	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 4 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	4
Усього за ЗМ 2	2			6
3	Тест 3	Питання для підготовки: Типи моделей науково-інноваційного розвитку. Позитивний вплив державного регулювання діяльності підприємств на їхню економічну безпеку.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2
	Лабораторна робота 3	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 4 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	6
Усього за ЗМ 3	2			8
4	Тест 4	Питання для підготовки: Характеристика рівнів економічної безпеки підприємства, яке діє в умовах конкуренції. Значення комерційної маржі та коефіцієнта трансформації для визначення зон формування прибутковості. Критерій оцінки рівня економічної безпеки.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2
	Лабораторна робота 4	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 4 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	6
Усього за ЗМ 4	2			8
5	Тест 5	Питання для підготовки: Концептуальні засади управління економічною безпекою. Суть, зміст та завдання моделей та методів управління економічною безпекою, сфера їхнього застосування.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2
	Лабораторна робота 5	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 6 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	6
Усього за ЗМ 5	2			8
6	Тест 6	Питання для підготовки: Концептуальні засади управління економічною безпекою. Суть, зміст та завдання моделей та методів управління економічною безпекою, сфера їхнього застосування.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2

	Лабораторна робота 6	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 6 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	6
Усього за ЗМ 6	2			8
7	Тест 7	Питання для підготовки: Характеристика зон фінансових ризиків. Методичний інструментарій обліку факторів ризику в фінансових операціях. Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2
	Лабораторна робота 7	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ.	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 6 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	6
Усього за ЗМ 7	2			8
8	Тест 8	Питання для підготовки: Взаємодія фінансової системи підприємства із зовнішнім середовищем: постачальниками, покупцями, кредиторами, фінансовими й іншими установами. Господарські операції, як форма відображення взаємозв'язку фінансової системи із середовищем.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 4. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали.	2
	Лабораторна робота 8	Вимоги до виконання та оформлення: Лабораторна робота у вигляді файлів MS Excel завантажена на сайт системи Moodle ЗНУ	Кожне завдання лабораторної роботи за змістовим модулем оцінюється від 1 до 6 балів з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи. Загальна максимальна сума балів визначається кількістю завдань в роботі.	6
Усього за ЗМ 8	2			8
Усього за змістові модулі	16			60

*(критерії оцінювання за електронним посиланням)

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Тестування	Питання для підготовки: див. питання до ЗМ 1–8 у таблиці 7. Тестування передбачає обмежену у часі (40 хвилин) відповідь на теоретичні питання. У разі дистанційної форми навчання екзамен проходить у тестовій формі через платформу Moodle.	Тестові питання оцінюються: правильно/ неправильно. Кількість питань – 20. Правильна відповідь оцінюється у 1 бал.	20

	Розв'язання задачі	Задача у середовищі Ms Excel	Задача складається з 4 практичних завдань, за кожне з яких студент може отримати до 5 балів, з урахуванням відповідей на запитання при захисті роботи.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль	2			40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Дідик А. М., Кузьмін О. Є., Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємства: підручник. Львів: НУ «Львівська політехніка», ТЗОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.
2. Козаченко Г. В., Онищенко С. В., Завора Т. М. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник за заг. ред. В. О. Онищенка та Г. В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 521 с.
3. Економічна безпека підприємства. Електронний навч. посіб. Уклад. М. І. Небава, Ю. В. Міронова. Вінниця: ВНТУ, 2017. 75 с.
4. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах): навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. усіх форм навч. Львів: Новий світ 2000, 2017. 240 с.
5. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства: навчальний посібник. Рекомендовано МОНУ. Київ: Алерта, 2017. 485 с.
6. Гавловська Н. І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: оцінювання, моделювання, механізм забезпечення: монографія. Хмельницький: ФОП Мельник А. А., 2016. 480 с.
7. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник. Київ: ЦУЛ, 2016. 452 с.

Додаткова:

1. Івченко Є. А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія. Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 420 с.
2. Гавловська Н. І., Погорелов Ю. С. Імплементация механізму економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства до системи управління підприємством. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2016. №4. Т. 1. С. 7-12.
3. Гавловська Н. І. Особливості ідентифікації механізмів управління у процесі забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 6. Ч. 1. С. 52-55.

4. Pohorelov Y. S., Havlovska N. I. Formation of the behavioural model of the economic security mechanism functioning concerning foreign economic activities within the system of business management. *The Black Sea Scientific Journal of Academic Research*. October November 2016. V. 32. С. 9-15.

5. Rudnichenko, Ye. M., Havlovska N. I., Yadukha S. Y. Implementation of managerial innovations in the system of providing economic security for subjects of foreign economic activity. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 88-94.

6. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком : (в схемах та прикладах) : навч. посібник НБУ, УН-т банк. справи ; Харк. ін-т банк. справи. Львів : Новий Світ 2000, 2016. 239 с.

7. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства : монографія. Харків : Мачулін, 2016. 504 с.

8. Овчаренко Є. І. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання : монографія. Лисичанськ : «ПромЕнерго», 2015. 483 с.

Інформаційні ресурси:

1. Наукова бібліотека Запорізького національного університету. URL: <http://library.znu.edu.ua>.

2. Система електронного забезпечення навчання ЗНУ. URL: <https://moodle.znu.edu.ua>.

3. Національна бібліотека України ім. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Carol E. Brown, Daniel E. O'Leary. Introduction to artificial intelligence and expert systems. URL: https://web.archive.org/web/20080828220931/http://accounting.rutgers.edu/raw/aies/www.bus.orst.edu/faculty/brownc/es_tutor/es_tutor.htm.